

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 8 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 8

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 8

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№8 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-8>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)
Umarxanova Dildora Sharipxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslovovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)
Mexmonov Kambariddin Miradxanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)
Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Axadov Sobirjon Murodovich

JANGOVR SPORT MUHITIDA KRIMINAL SUBMADANIYATNING SHAKLLANISHI, SABABLARI HAMDA XAVF-XATARLARI.....5

2. Хуррамова Адолат Баходир кизи

“ХУҚУҚИЙ МАНФААТ” АТАМАСИНИНГ ГЕНЕЗИСИ ВА ЭВОЛЮЦИЯСИ: МАҲАЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ.....12

3. Xojimuhamedova Dilbar Rixsiboyevna

ADLIYA XODIMINING KASBIY KOMPETENSIYALARIDA MUOMALA MADANIYATI....24

4. Shermatov Elyor

SUV KADASTR AXBOROTI VA UNI HUQUQIY REJIMI: TUSHUNCHASI, TURLARI VA TARTIBGA SOLISH MASALALARI.....31

5. Mamarasulov Doston Rustam o‘g‘li

NOMULKIY XUSUSIYATGA EGA IJRO HUJJATLARI: TUSHUNCHA VA TURLARI, MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI AMALGA OSHIRISHNING UMUMIY SHARTLARI.....38

6. Ҳамидов Нурмуҳаммад Ориф ўғли

СУНЬИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ВА УНДАН ФОЙДАЛАНИБ ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИККА ОИД АЙРИМ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ.....45

7. Курбанов Маъруфжон Мамадаминвич

АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА ТАБИАТДАН ФОЙДАЛАНИШ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МУАММОЛАРИ.....54

8. Mirxamidov Mirmansur Mirshaxidovich

UYUSHGAN JINOYATCHILIKNING TUSHUNCHASI, MOHIYATI HAMDA KRIMINOLOGIK VA HUQUQIY JIHATLARI.....62

9. Primov Baxtiyor Olim o‘g‘li

AYRIM XORIJIY DAVLATLAR JINOYAT QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIVLARGA OID JINOIY QILMISHLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI.....69

10. Тўхтаев Фирдавс Мустафокул ўғли

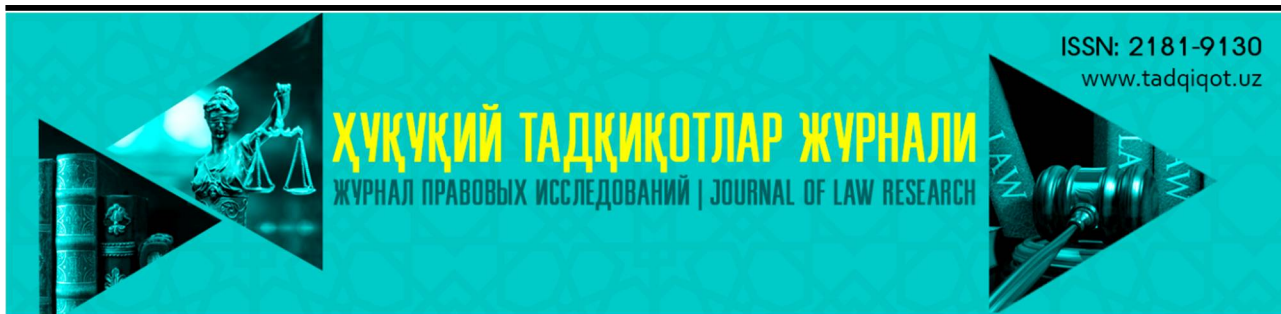
ЭКСТРЕМИЗМНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА ИЖТИМОИЙ ХАВФИ.....81

11. Тўраев Эшон Амиджонович

ЁШЛАР ЎРТАСИДАГИ УЮШГАН ЖИНОИЙ ГУРУҲЛАР ФАОЛИЯТИНИ ФОШ ЭТИШНИНГ ХАЛҚАРО-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ТРАНСМИЛЛИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....90

12. Муродов Бахтиёржон Баходирович, Омонов Зафаржон Рахмоналиевич

ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА СУД НАЗОРАТИНИНГ ТАШКИЛИЙ-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ПРОЦЕССУАЛ ЧЕГАРАЛАРИ.....101

12.00.01-ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

Axadov Sobirjon Murodovich,

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi

Akademiyasi mustaqil izlanuvchisi, podpolkovnik

E-mail: sobirjonahadov@gmail.com

JANGOVOR SPORT MUHITIDA KRIMINAL SUBMADANIYATNING SHAKLLANISHI, SABABLARI HAMDA XAVF-XATARLARI

For citation: Ahadov Sabirjan Muradovich. FORMATION, CAUSES, AND RISKS OF CRIMINAL SUBCULTURE IN THE COMBAT SPORTS ENVIRONMENT. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 8.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067370>

ANNOTATSIYA

Maqolada sport muhitiga, xususan jangovar sport turlari bilan shug'ullanuvchi yoshlar orasida kriminal va destruktiv submadaniyatning sizib kirish mexanizmlari, sabablari hamda keltirib chiqaradigan kriminologik xavf-xatarlari tizimli tahlil qilingan. Tadqiqotda "submadaniyat" tushunchasining terminologik va nazariy-metodologik mohiyati ijtimoiy, psixologik hamda deviantologik yondashuvlar asosida ochib berilgan. Shuningdek, kriminal submadaniyatning penitensiar muassasalar doirasidan chiqib, sport klublari va jang maydonlarini uyushgan jinoyatchilik uchun "kadrlar bazasi"ga aylantirish tahdidi, yosh sportchilarni jinoiy muhitga jalb etiluvchi ijtimoiy-iqtisodiy va deprivatsion omillar yoritilgan. Muallif tomonidan sport muhitidagi kriminogen holatlarning oldini olish, yosh sportchilarning ijtimoiy-iqtisodiy himoyasini ta'minlash va bu borada tezkor-qidiruv profilaktikasi mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: sport muhiti, kriminal submadaniyat, destruktiv xulq-atvor, yoshlar jinoyatchiligi, uyushgan jinoyatchilik, jangovar sport turlari, ijtimoiy deprivatsiya, deviantologiya, madaniyatlar nizosi, ijtimoiy moslashuv, kadrlar bazasi, chek-chegarasiz zo'ravonlik, g'oyaviy immunitet, kriminogen omillar, tezkor-qidiruv profilaktikasi

Ахадов Собиржон Муродович,

Самостоятельный соискатель Академии Министерства
внутренних дел Республики Узбекистан, подполковник

E-mail: sobirjonahadov@gmail.com

ФОРМИРОВАНИЕ, ПРИЧИНЫ И УГРОЗЫ КРИМИНАЛЬНОЙ СУБКУЛЬТУРЫ В СРЕДЕ БОЕВЫХ ВИДОВ СПОРТА

АННОТАЦИЯ

В статье систематически проанализированы механизмы проникновения, причины и криминологические угрозы криминальной и деструктивной субкультуры в спортивную среду, в частности среди молодежи, занимающейся боевыми видами спорта. В исследовании раскрыта

терминологическая и теоретико-методологическая сущность понятия «субкультура» на основе социологического, психологического и девиантологического подходов. Также освещены угроза выхода криминальной субкультуры за пределы пенитенциарных учреждений и превращения спортивных клубов и боевых арен в «кадровую базу» для организованной преступности, а также социально-экономические и депривационные факторы, способствующие вовлечению молодых спортсменов в криминальную среду. Автором сформулированы научно-практические выводы по предупреждению криминогенных ситуаций в спортивной среде, обеспечению социально-экономической защиты молодых спортсменов и совершенствованию механизмов оперативно-розыскной профилактики в данной сфере.

Ключевые слова: спортивная среда, криминальная субкультура, деструктивное поведение, преступность молодежи, организованная преступность, боевые виды спорта, социальная депривация, девиантология, конфликт культур, социальная адаптация, кадровая база, беспредел (безграничное насилие), идеологический иммунитет, криминогенные факторы, оперативно-розыскная профилактика.

Ahadov Sabirjan Muradovich,

Independent Researcher of Academy of the Ministry
of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Lieutenant Colonel
E-mail: sobirjonahadov@gmail.com

FORMATION, CAUSES, AND RISKS OF CRIMINAL SUBCULTURE IN THE COMBAT SPORTS ENVIRONMENT

ANNOTATION

The article provides a systematic analysis of the mechanisms of penetration, underlying causes, and criminological risks associated with criminal and destructive subcultures in the sports environment, particularly among youth engaged in combat sports. Based on sociological, psychological, and deviantological approaches, the study examines the terminological and theoretical-methodological essence of the concept of "subculture." It also highlights the threat of criminal subculture expanding beyond penitentiary institutions to turn sports clubs and fighting arenas into a "recruitment base" for organized crime, alongside the socio-economic and deprivational factors that draw young athletes into criminal networks. The author puts forward scientific and practical conclusions aimed at preventing criminogenic situations in the sports sector, securing socio-economic protection for young athletes, and improving operational-search prevention mechanisms.

Keywords: sports environment, criminal subculture, destructive behavior, youth crime, organized crime, combat sports, social deprivation, deviantology, culture conflict, social adaptation, recruitment base, unchecked violence, ideological immunity, criminogenic factors, operational-search prevention.

Jamiyatda axloqiy-huquqiy barqarorlikni ta'minlash va yosh avlodni sog'lom turmush tarzi ruhida tarbiyalash har bir davlatning strategik vazifalaridan biri hisoblanadi. Sport insonning jismoniy va ma'naviy kamolotini ta'minlovchi, iroda va intizomni shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institutdir. Biroq so'nggi yillarda dunyo miqyosida ham, mahalliy darajada ham sport muhitiga kriminal elementlar va destruktiv submadaniyatning sizib kirishi kuzatilmoqda.

Ayniqsa, jangovar sport turlari bilan shug'ullanuvchi yoshlarning uyushgan jinoiy guruhlar, "ko'cha submadaniyati" hamda noqonuniy moliyaviy va jismoniy to'qnashuvlar ta'siriga tushib qolishi dolzarb kriminologik va ijtimoiy muammoga aylanmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev 2026-yil 27-yanvarda bo'lib o'tgan yig'ilishda sportchilarning uyushgan jinoiy guruhlar ta'siriga tushib qolayotgani hamda noqonuniy faoliyatga jalb etilayotganiga to'xtalib o'tdi. Uning ta'kidlashicha, o'tgan yili poytaxtda ushlangan uyushgan jinoiy guruhlar tarkibida 259 nafar "og'ir" toifadagi yoshlar va sportchilar bo'lgani o'ta tashvishli holatdir. Shuningdek, davlat rahbari sportchilarning aksariyati ko'cha bezorisiga aylanib

ketayotgani hamda joylarda pul uchun yashirin janglar tashkil qilish holatlari ko'payganini qayd etdi [1].

Sportchilarning kriminal muhitga tortilishi bir qator ijtimoiy-iqtisodiy, psixologik va institutsional omillar bilan bog'liq. Sport sohasidagi ayrim yoshlarning moddiy ta'minotidagi yetishmovchiliklar, sport karierasi tugagandan so'ng ijtimoiy moslashuv tizimining sustligi va huquqiy olamdan tashqari paydo bo'ladigan "ko'cha beglari"ning soxta nufuzi kriminal submadaniyatning ildiz o'tishiga zamin yaratmoqda. Ushbu submadaniyat o'zining maxsus xatti-harakat qoidalari, "axloq normalari" va ierarxiyasi bilan sportchilarning qadriyatlar tizimini o'zgartiradi.

Bizning tadqiqotimizning fundamental kategorial apparatini tashkil etuvchi "submadaniyat" tushunchasining terminologik mohiyatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mazkur atama zamonaviy gumanitar va ijtimoiy fanlar doirasida yagona va universal definitsiyaga ega emas. Ushbu holat, eng avvalo, submadaniyatning ko'p qirrali va dinamik xususiyatga ega bo'lgan murakkab ijtimoiy-huquqiy hamda destruktiv hodisa ekanligi bilan izohlanadi. Shu sababli, akademik va ilmiy doiralarda turli soha mutaxassislari, jumladan, sotsiologlar, deviantologlar, kriminologlar, ijtimoiy psixologlar hamda huquqshunos olimlar tomonidan mazkur fenomenning paydo bo'lish genezisi, funksional xususiyatlari va namoyon bo'lish shakllariga nisbatan turfa xil ilmiy konsepsiyalar va metodologik yondashuvlar ilgari surilgan.

Mazkur qarashlar sirdan farqlidek tuyulsa-da, mohiyatan mutanosib xususiyatga ega bo'lib, "submadaniyat"ning yaxlit ijtimoiy-huquqiy va kriminologik manzarasini ochib berishda bir-birini to'ldiruvchi integrativ paradigmani shakllantiradi. Xususan, ijtimoiy yondashuvda submadaniyat dominant madaniyat ichida alohida qadriyatlar va normalar tizimi sifatida talqin qilinsa, ijtimoiy-psixologik nuqtai nazardan u shaxsning guruhga mansublik ehtiyoji va ijtimoiy moslashuv deformatsiyasining mahsuli deb qaraladi.

Kriminologik va deviantologik yondashuv doirasida esa mazkur tushuncha jamiyatning huquqiy va axloqiy normalariga qarama-karshi bo'lgan destruktiv xulq-atvor hamda jinoiy qatlam axloqini «legitimlashtiruvchi» ichki muhit sifatida tavsiflanadi. Aynan shunday ko'p qirralilik va fundamental nazariy xilma-xillik "submadaniyat" tushunchasini, xususan, uning destruktiv va kriminal ko'rinishlarining sport muhitiga sizib kirish mexanizmlarini chuqur va tizimli tahlil qilish zaruratini belgilab beradi.

Madaniy meros sivilizatsiyamizning asosiy boyligi hisoblanadi, madaniyat o'tmish insonini zamonaviy insondan ajratib turadi, madaniy an'analar bir xalqni boshqasidan farqlashga xizmat qiladi, insonning madaniyatiga qarab atrofdagilar u haqida xulosa chiqaradilar. Biroq jamiyatda hukmron bo'lgan madaniyat jamiyatning barcha a'zolari uchun umumiy xususiyatga ega emas. Rasmiy madaniyatdan farq qiluvchi yoki hatto uni inkor etuvchi o'zining muqobil madaniyatiga ega bo'lgan kichik guruhlar ham mavjud. Mazkur holat submadaniyat (ingl. Subculture – ostmadaniyat) tushunchasining yuzaga kelishiga sabab bo'ldi.

Submadaniyat – bu, muayyan ijtimoiy guruhning jamiyatda hukmron bo'lgan madaniyatdan farq qiluvchi, garchi u bilan bog'liq bo'lsa-da, o'ziga xos qadriyatlari, qarashlari, xulq-atvor usullari va hayot tarzi tizimidir [2]. Kriminologik nuqtai nazardan submadaniyatlar – bu ularga mansub bo'lgan shaxslarni jamiyatning boshqa a'zolaridan ajratib turuvchi va umumiylik (birdamlik) hissini namoyon etuvchi tarkibiy hamda funksional tuzilmalardir [3].

Ta'kidlash joizki, gumanitar fanlarda "submadaniyat" va "yoshlar madaniyati" tushunchalarining shakllanishi T. Parsons, A. Gordon hamda A. Koen kabi sotsiolog va kriminologlarning tadqiqotlari bilan bevosita bog'liqdir [4,S.112]. "Submadaniyat" atamasi ilmiy muomalaga nisbatan yaqinda kiritilgan bo'lsa-da, uning tarkibiy qismi bo'lgan kriminal va destruktiv submadaniyat jinoyatchilik hodisasi bilan tengdosh tarixiy ildizlarga ega.

Ushbu kontekstda yuridik psixolog V.F. Pirojkovning "jinoyatchiliksiz kriminal submadaniyat bo'lmaganidek, kriminal submadaniyatsiz ham jinoyatchilik mavjud bo'la olmaydi" degan konseptual xulosasi [5,S.19] diqqatga sazovor bo'lsa-da, uni absolyutlashtirib bo'lmaydi. Sababi, kriminal submadaniyat faqat sodir etilgan jinoyatning oqibati emas, balki sport va yoshlar muhitida jinoyatchilikni yuzaga keltiruvchi va oziqlantiruvchi destruktiv omil sifatida ham namoyon

bo'ladi. Xususan, sport muhitiga kirib keluvchi "ko'cha axloqi" va jismoniy kuchga sig'inish qayd etilgan submadaniyatning ilk ko'rinishlari bo'lib, u huquqbuzarlik sodir etilishidan oldin ham shakllanib bo'lishi mumkin.

Ilmiy-kriminologik va deviantologik yondashuvga ko'ra, kriminal submadaniyat (lotincha "sub" – quyi, ostidagi va "cultura" – ishlov berish, tarbiya, rivojlanish) – jamiyat tomonidan e'tirof etilgan umumaxloqiy va huquqiy normalarga prinsipial jihatdan zid bo'lgan, jinoiy muhit vakillari tomonidan shakllantiriluvchi hamda destruktiv guruhlar ichida izchil ravishda qayta ishlab chiqiluvchi va qo'llab-quvvatlanuvchi antiijtimoiy qadriyatlar, an'analar, norasmiy xulq-atvor standartlari hamda identifikatsion atributlar (semiotik va kommunikativ tizimlar: jargon, argo, spesifik tatuirovkalar, laqablar va ishoralar) majmuidir.

Mazkur ijtimoiy-huquqiy hodisa huquqbuzarlik sodir etishga zamin yaratuvchi alohida motivatsion-qadriyatlar sohasini shakllantiradi va individda, xususan, sportchi yoshlarda deviant hamda destruktiv xulq-atvor modelini legitimlashtirishga xizmat qiluvchi muhim kriminogen omil hisoblanadi.

Ta'kidlash joizki, mazkur buzg'unchi tushuncha zamonaviy bosqichda o'zining klassik tarqalish doirasi hisoblangan jazoni ijro etish muassasalari doirasidan chiqib, fuqarolik jamiyati institutlari va sport sohasiga integratsiyalashmoqda. Shu sababli, kriminal submadaniyatning sportchilar orasida yoyilishi lokal xususiyatga ega bo'lgan xulq-atvor deformatsiyasi emas, balki jiddiy kriminogen xavf-xatardir.

Bunda uyushgan jinoyatchilik sub'ektlari tomonidan sport klublari va xususiy norasmiy jang maydonlaridan "kadrlar bazasi" sifatida foydalanish amaliyoti kuzatilmoqda. Jismoniy tayyorgarlikka ega bo'lgan, ammo hayotiy va huquqiy tajribasi yetarli bo'lmagan sportchi yoshlar kriminal guruhlariga tortilib, ulardan mulkiy va zo'ravonlik xususiyatiga ega (qarzlarni majburiy undirish, tadbirkorlarga tahdid solish, mo'ljallangan mo'l-mulkni noqonuniy egallash) jinoiy harakatlarni bajaruvchi asosiy ijrochilar sifatida foydalanilmoqda.

Mazkur destruktiv fenomenni tadqiq etgan yetakchi kriminolog olimlarning qarashlarida ikkita asosiy metodologik yo'nalish ko'zga tashlanadi. Birinchidan, V.F. Pirojkov kriminal submadaniyatning ichki-tashkiliy funksiyasiga e'tibor qaratib, uni jinoiy sub'ektlarning guruhlanish darajasini aks ettiruvchi va a'zolar uchun majburiy xarakterdagi axloqiy-huquqiy normalar majmui sifatida asoslab beradi [6, S.73]. Ikkinchidan, professor O.V. Starkov mazkur hodisaga tashqi va ijtimoiy-tahdidiy nuqtai nazardan yondashib, kriminal submadaniyatni uyushgan jinoyatchilikni shakllantiruvchi, uni mafkuraviy jihatdan oqlovchi va jinoiy xulq-atvorni rag'batlantiruvchi fundamental determinant sifatida tavsiflaydi [7, S.73].

Submadaniyatlarning shakllanish sabablari va sharoitlarini tadqiq etgan T.Sellin hamda A. Koenlarning ta'kidlashicha, "jamiyatda umumiy e'tirof etilgan farovonlik va ne'matlarga erishish imkoniyati cheklangan yoki qiyinlashgan shaxslar (ayniqsa, voyaga yetmaganlar) kriminal qadriyatlarga va deviant subkulturalarga ko'proq moyil bo'ladi" [8, S.113].

T. Sellin va A. Koen tomonidan ilgari surilgan ushbu tushuncha yoshlar o'rtasida deviant xulq-atvorning shakllanishida ijtimoiy deprivatsiya va madaniyatlar nizosining o'rnini aniq asoslab beradi. Biroq, zamonaviy kriminogen vaziyat shuni ko'rsatadiki, voyaga yetmaganlarning kriminal subkulturalarga tortilishi faqatgina moddiy va ijtimoiy imkoniyatlarning cheklangani bilan emas, balki axborot makonidagi destruktiv ta'sirlar, oilaviy nazoratsizlik hamda g'oyaviy immunitetning g) yetarli emasligi kabi kompleks omillar bilan ham bevosita bog'liqdir. Shunga ko'ra, ushbu nazariyani zamonaviy raqamli jamiyat va axborot omillarini hisobga olgan holda kengaytirilgan tarzda tatbiq etish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqotchi V.V. Tulegenovning ta'kidlashicha, «kriminal subkultura uchta asosiy turga bo'linadi: professional jinoyatchilar subkulturasini, uyushgan jinoiy tuzilmalar subkulturasini va narkomanlar subkulturasini. Penitensiar submadaniyati esa uning maxsus turi bo'lib, rivojlanishida "nizoli" va "barqaror" bosqichlarni o'taydi" [9, S.17].

V.V. Tulegenovning kriminal submadaniyat tasnifi va penitensiar muhitning fazali rivojlanishi haqidagi fikri penitensiar va uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurashishning nazariy-metodologik asoslarini mustahkamlaydi. Biroq, zamonaviy kriminologik dinamika ushbu tasnifni

kengaytirishni talab etmoqda. Xususan, bugungi kunda an'anaviy professional va uyushgan jinoiy subkulturalar bilan bir qatorda raqamli axborot makonida shakllanayotgan kiberkriminal va yoshlarning destruktiv sport-zo'ravonlik submadaniyatlari ham mustaqil xavf sifatida namoyon bo'lmoqda. Shunga ko'ra, penitensiar muassasalarda submadaniyatning «nizoli» bosqichidayoq tezkor-profilaktik yo'llar orqali bartaraf etish mexanizmini qo'llash hamda jamiyatda uning ekspansiyasiga qarshi kompleks choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Kriminal submadaniyatning genezisi va tarixiy evolyusiyasini tahlil qilish, ushbu ijtimoiy-huquqiy fenomenning uzoq muddatli tarixiy jarayonlar mahsuli ekanligini ko'rsatadi. Muayyan ierarxiya va qat'iy norasmiy normalarga ega bo'lgan professional jinoiy tizim asosan XIX asr oxiri va XX asr davomidagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar fonida shakllandi. XX asrdagi global ijtimoiy larzalar ushbu submadaniyatning penitensiar muassasalar doirasidan tashqariga chiqishiga turtki bergan bo'lsa, XXI asrga kelib u zamonaviy sharoitga moslashib, jamiyatning turli qatlamlariga, xususan, yoshlar va sport muhitiga transformatsiyalashgan ko'rinishda kirib bordi.

Tarixiy jihatdan, sobiq Ittifoq davrida, shu jumladan O'zbekistonda ham, jinoyatchilarning o'ziga xos yangi olami shakllanishi kuzatilgan. O'ta og'ir ijtimoiy sharoitlarda omon qolish va xavfsizlikni ta'minlash maqsadidagi jipslashuv (konsolidatsiya) professional jinoyatchilikning qaror topishiga zamin yaratdi. Professional jinoyatchilikning negizida g'arazli-parazitik psixologiya yotib, u jinoiy tajribaning keyingi avlodlarga tizimli ravishda uzatilishi orqali submadaniyatni mustahkamlaydi. K. Marks ta'kidlaganidek: "Agar biror shakl ma'lum vaqt davomida mavjud bo'lsa, u urf-odat va an'ana sifatida mustahkamlanadi" [10, S.82].

1990 yillardagi siyosiy va iqtisodiy islohotlar natijasida jinoiy muhitda ham sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Bu davrda kriminal submadaniyatning stratifikatsiya (tabaqalashuv), jargon va atributika kabi unsurlari yangi ijtimoiy voqelikka moslashdi [11, S.5].

80-yillardagi tarqoq jinoiy guruhlar 90-yillarga kelib mustahkam mafkuraviy poydevorga ega bo'lgan uyushgan jinoiy hamjamiyatlarga aylandi [12, S.75]. Ushbu hamjamiyatlar dastlab o'zaro yordam va «birodarlik» niqobi ostida pul mablag'larini yig'ish (o'lpon undirish) tizimini yo'lga qo'yish orqali o'z faoliyatini legitimlashtirishga intilgan.

Tahlillarga ko'ra, yoshlar muhitidagi kriminal submadaniyat professional jinoyatchilikdan bir qator xususiyatlari (sudlanmaganlik, bandlik, huquqiy bilimlarning yetishmasligi) bilan farqlansa-da, uyushgan jinoyatchilikning mavjudligi o'z-o'zidan ushbu qatlam uchun mos keluvchi yangi submadaniyatni keltirib chiqaradi [13, S.23].

Bugungi kunda kriminal submadaniyat mulkni qayta taqsimlash va noqonuniy "biznes" sohalarini nazorat qilishning mafkuraviy quroliga aylangan. XIX asrdagi "o'g'rilik an'analari"dan XXI asrdagi transformatsiyalashgan "yangi aristokratiya" shakligacha bo'lgan evolyusiya jinoiy dunyoning jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy hayotiga chuqur moslashganidan dalolat beradi [14, S.322].

XI asr boshlariga kelib, ijtimoiy-iqtisodiy voqelikning o'zgarishi natijasida jinoyatchilar hamjamiyati submadaniyatida chuqur transformatsiya jarayonlari yuz berdi. Agar ilgari kriminal submadaniyat normalari asosan yopiq mikromuhitlarda namoyon bo'lgan bo'lsa, zamonaviy bosqichda jamiyat hayotining turli sohaları kriminallasuvi munosabati bilan ularning ta'sir doirasi kengayib ketdi [10, S.82].

Bugungi kunda kriminal submadaniyatda to'rtta asosiy tendensiya kuzatilmoqda: 1) traditsionalizm; 2) modernizatsiya; 3) "Chek-chegarasiz zo'ravonlik" (har qanday normani inkor etish); 4) moslashuvchanlik va legallasuvga intilish [11, S.5].

Ushbu nazariy yondashuvni yosh sportchilar, xususan, jangovar sport turlari vakillarining uyushgan jinoiy guruhlariga qo'shib qolish jarayonlariga tatbiq etsak, mazkur tendensiyalarning, ayniqsa, uchinchi va to'rtinchi yo'nalishlari sport muhitida yaqqol namoyon bo'layotganini ko'rish mumkin, bular:

- shafqatsizlik va huquqiy nigilizm bo'lib, jinoiy to'dalar tarkibiga kirib qolayotgan yosh sportchilar an'anaviy "o'g'rilar" qonunlarini inkor etib, ularning o'rniga "jismoniy kuch qoidasi", agressiya va muammolarni faqat zo'ravonlik yo'li bilan hal qilish g'oyasini ustuvor deb biladilar.

Bunday guruhlar jamiyatdagi axloqiy va huquqiy normalarni ochiqchasiga inkor etib, o'ta shafqatsizlik bilan og'ir jinoyatlar (tan jarohati yetkazish, bezorilik) sodir etadilar.

- institutsionallashuv va "kadrlar bazasi" (to'rtinchi tendensiyaning in'ikosi) bo'lib, kriminal avtoritetlar o'z faoliyatini legitimlashtirish va yirik biznesga kirib borish maqsadida sport sohasidan strategik resurs sifatida foydalanmoqdalar.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy bosqichda uyushgan jinoiy hamjamiyatlar va kriminal sub'ektlar o'z faoliyatini legitimlashtirish hamda niqoblash maqsadida institutsional transformatsiya strategiyasidan keng foydalanmoqda. Bunda xususiy jangovar sport zallari (aralash jangovar san'atlar (MMA), boks, kikkoksing va boshqalar) va sport federatsiyalariga tizimli homiylik qilish orqali ular jamiyatda "metsenat" hamda "ijtimoiy mas'uliyatli tadbirkor" soxta maqomini shakllantirishga erishmoqdalar.

Mazkur jarayonning xavfli tomoni shundaki, sport maskanlari va seksiyalari asta-sekinlik bilan jinoiy tuzilmalar uchun yashirin "strategik kadrlar bazasi"ga aylantirilmoqda. Jismoniy jihatdan yuqori tayyorgarlikka ega, biroq ijtimoiy deprivatsiya holatidagi va yetarlicha huquqiy hamda mafkuraviy immunitetga ega bo'lmagan yosh sportchilar ushbu tizimga jalb qilinib, ulardan jinoiy biznes manfaatlarini kuch va zo'ravonlik ishlatish yo'li bilan himoya qiluvchi «kuch tuzilmalari» (boeviklar) sifatida foydalanilmoqda.

Natijada, ushbu sportchilar uyushgan jinoiy guruhlar tomonidan amalga oshiriladigan noqonuniy qarzlarni majburiy undirish (reket), mol-mulkni noqonuniy egallab olish (reyderlik), tadbirkorlik sub'ektlariga tahdid solish, mo'ljallangan ob'ektlarni egallash hamda siyosiy yoki iqtisodiy tusdagi to'qnashuvlarda kuch ko'rsatish kabi og'ir va o'ta og'ir jinoiy harakatlarning bevosita ijrochilariga aylanmoqdalar. Bu esa sport sohasining tizimli kriminallashtirishiga va jamiyatda huquqiy nigilizmning chuqurlashuviga olib kelmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yosh sportchilarning deviant xulq-atvor va jinoiy faoliyat yo'liga kirishida mafkuraviy yoki doktrinal qarashlar birlamchi belgilovchi omil hisoblanmaydi. Aksincha, bu jarayon murakkab ijtimoiy-iqtisodiy ziddiyatlar va shaxsning mikromuhitidagi destruktiv transformatsiyalar mahsulidir.

Xususan, jamiyatdagi ijtimoiy adolatsizlik, iqtisodiy nostabillik hamda samarali "ijtimoiy lift" mexanizmlarining yetarli darajada shakllanmaganligi sportchi yoshlar qatlamida tizimli norozilik kayfiyatini va "ijtimoiy dezorientatsiya" holatini yuzaga keltiradi [15, S.15]. . Uyushgan jinoiy guruhlar ushbu ijtimoiy vakuumdan mohirlik bilan foydalanib, yoshlarga davlat institutlari bera olmagan "muqobil adolat" va muammolarni tezkor moliyaviy hal etishning noqonuniy modellarini taklif etadi.

Xulosa qilib aytganda, yosh sportchilarning kriminal submadaniyat ta'siriga tushishi mafkuraviy tanlov emas, balki murakkab ijtimoiy-psixologik moslashish va mavjud hayotiy muammolardan qutilish chorasi sifatida namoyon bo'ladi. Jinoiy guruhlar "sening muammong – bizning muammomiz" tamoyili orqali shaxsning moliyaviy va oilaviy inqirozlariga aralashib, uni qat'iy qaramlik tizimiga soladilar. Bu esa davlatning profilaktika tizimini nafaqat huquqni muhofaza qilish, balki yosh sportchilarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'minoti va mafkuraviy immunitetini mustahkamlashga yo'naltirilgan kompleks strategiyalar asosida qayta qurishni taqozo etadi.

Yuqoridagilarga asoslanib shunday xulosa qilish mumkin-ki, bugungi kunda kriminal submadaniyat o'zining an'anaviy chegaralaridan chiqib, jangovar sport muhiti bilan xavfli simbioz hosil qilmoqda va natijada ayrim sport klublari uyushgan jinoyatchilik uchun legal niqob hamda "strategik kadrlar bazasi"ga aylanmoqda. Yosh sportchilarning kriminal tuzilmalarga jalb etilishi ularning mafkuraviy tanlovi emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy ziddiyatlar, samarali "ijtimoiy lift"larning yo'qligi va marginallashtirish oqibatida yuzaga kelgan ijtimoiy vakuumni jinoiy guruhlar "soxta birodarlik" va "muqobil adolat" illyuziyasi bilan to'ldirishining bevosita mahsulidir.

Mazkur sharoitda faqat jazolovchi choralarga tayanish reversiv samara berib, sportchilarni jinoiy muhitga yanada chuqurroq itarishini inobatga olgan holda, muammoni hal etish faqatgina huquqni muhofaza qilish bilan cheklanmasdan, balki davlat darajasida yosh sportchilarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash va ularning mafkuraviy immunitetini mustahkamlashga qaratilgan keng qamrovli ijtimoiy profilaktika strategiyalarini ishlab chiqishni taqozo etadi. Shu bilan birga, mazkur

jarayonlarning o'ta latent xususiyatini inobatga olib, ichki ishlar organlarining tezkor bo'linmalari faoliyatida an'anaviy reaktiv usullardan voz kechgan holda, sport muhitidagi kriminogen omillarni barvaqt aniqlash, kriminal avtoritetlarning yoshlarga ta'sir kanallarini uzib qo'yish va uyushgan jinoiy tuzilmalar shakllanishining oldini olishga qaratilgan zamonaviy, maqsadli tezkor-qidiruv profilaktikasi mexanizmlarini amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Prezident sportchilarning uyushgan jinoiy guruhlar va yashirin janglarga aloqadorligidan xavotirda // Gazeta.uz. – 2026. – 27-yanv. – URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2026/01/27/criminal-groups/> (murojaat qilingan sana: 14.08.2026). (President Concerned Over Athletes' Involvement in Organized Crime Groups and Underground Fights // Gazeta.uz. – 2026. – January 27. – URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2026/01/27/criminal-groups/> (accessed: 14.08.2026))
2. Социологический словарь: Пер. с англ. / Под ред. С. А. Ерофеева. – Казан: Изд-во Казан. ун-та, 1997. (Dictionary of Sociology / Ed. by S. A. Erofeev. Trans. from English. – Kazan: Kazan University Press, 1997).
3. Криминология: Словарь-справочник: Пер. с нем. / Сост. Х.-Ю. Кернер. – М.: НОРМА, 1998. (Criminology: Reference Dictionary / Comp. by H.-J. Kerner. Trans. from German. – Moscow: NORMA, 1998).
4. Parsons T. Essays in Sociological Theory. – Glencoe: Free Press, 1954; Gordon M. Social Class in American Sociology. – Durham: Duke University Press, 1958; Cohen A. Delinquent Boys: The Culture of the Gang. – Glencoe: Free Press, 1955.
5. Пирожков В. Ф. Законы преступного мира молодежи (криминальная субкультура). – Твер: ИПП «Приз», 1994. (Pirozhkov, V. F. Laws of the Youth Criminal World (Criminal Subculture). – Tver: IPP "Priz", 1994).
6. Пирожков В. Ф. Криминальная психология. Психология подростковой преступности. – М.: Ос-89, 1998. – С. 73. (Pirozhkov, V. F. Criminal Psychology. Psychology of Juvenile Delinquency. – Moscow: Os-89, 1998. – P. 73).
7. Старков О. В. Криминальная субкультура: спецкурс. – М.: Волтерс Клувер, 2010. – С. 14. (Starkov, O. V. Criminal Subculture: Special Course. – Moscow: Wolters Kluwer, 2010. – P. 14).
8. Sellin T. Culture Conflict and Crime. – New York: Social Science Research Council, 1938; Cohen A. Delinquent Boys: The Culture of the Gang Glencoe. – New York, 1955.
9. Тулегенов В.В. Криминальная субкультура и ее криминологическое значение: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Ростов н/Д, 2003. – С. 17–20. (Tulegenov, V. V. Criminal Subculture and Its Criminological Significance: Abstract of dissertation for the Candidate of Legal Sciences degree. – Rostov-on-Don, 2003. – P. 17–20).
10. Роулинсон П. Российская организованная преступность. Новая угроза? – М., 2000. – С. 82. (Rawlinson, P. Russian Organized Crime. A New Threat? – Moscow, 2000. – P. 82).
11. Корецкий Д.А., Тулегенов В.В. Криминальная субкультура и ее криминологическое значение. – СПб., 2006. – С. 5. (Koretskiy, D. A., & Tulegenov, V. V. Criminal Subculture and Its Criminological Significance. – St. Petersburg, 2006. – P. 5).
12. Долгова А.И. Преступность, ее организованность и криминальное общество. – М.: Российская криминологическая ассоциация, 2003. (Dolgova, A. I. Crime, Its Organized Nature, and Criminal Society. – Moscow: Russian Criminological Association, 2003).
13. Сочивко Д.В. Молодежь России: образовательные системы, субкультуры, исправительные учреждения. – М.: МПСИ, 2009. (Sochivko, D. V. Youth of Russia: Educational Systems, Subcultures, Correctional Institutions. – Moscow: MPSI, 2009).
14. Кончаловский А.С. Возвышающий обман. – М., 1999. – С. 322. (Konchalovsky, A. S. Elevating Deception. – Moscow, 1999. – P. 322).
15. Schils N., Verhage A. Understanding How and Why Young People Enter Radical or Violent Extremist Groups // International Journal of Conflict and Violence. – 2017. – Vol. 11. – P. 1-15.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.